

Kone- yrittäjän riskien- hallinta

Kirjoittajat

Eero Nippala
Simo Sauni

Koneyrittäjä-julkaisut
N:o 23b

ISBN 952-99318-1-6

KONEYRITTÄJÄN RISKIENHALLINTA

SISÄLTÖ

LUKIJALLE	5
KONEYRITTÄJÄN RISKIENHALLINTA	7
Riskienhallinta on muutakin kuin riskienarviointeja	7
Riskienhallinta on työtä, jonka virheet näkyvät	8
Muutoksia tapahtuu - pysyykö riskienhallinta ajan tasalla	8
Riskit muuttuvat ja uusia uhkia syntyy	9
RISKIENHALLINNAN JÄRJESTÄMINEN	10
Riskienhallinta on suunnitelmallista	10
Riskienhallinnan organisointi – vastuut ja tehtävät linjassa	10
Riskienhallinnan ohjeet ja käytännöt – kuinka asiat hoidetaan	12
Riskienarviointi tuo esille uhat	14
Vahinkoja sattuu – varautuminen niiden varalle	15
YRITYSTASON RISKIENARVIOINTI	17
YKSITTÄISET RISKIENARVIOINNIT	17
KONEYRITTÄJÄN HENKILÖRISKIT	18
KÄSITTEITÄ	21

LUKIJALLE

Koneyrittäjien liiton tilaamana tehtiin vuosina 2003 - 2004 tutkimushanke koneyrittäjien riskienhallinnan kehittämiseksi. Hanketta rahoitti Työsuojelurahaston lisäksi Koneyrittäjien liitto, Rakennusliitto, If Vahinkovakuutusyhtiö Oy ja VTT.

Hankkeen aikana laadittiin koneyrittäjien käyttöön seuraavat oppaat:

- Koneyrittäjän riskit, 23 a
- Koneyrittäjän riskienhallinta, 23 b
- Koneyrittäjän riskienarviointi, 23 c
- Koneyrittäjän turvallisuustehtävät, 23 d
- Koneyrittäjän työmaaohje, 23 e

Tässä Koneyrittäjän riskienhallinta -oppaassa kuvataan riskienhallinnan sisältöä ja siihen kuuluvia asioita. Riskienhallintaan liittyen kuvataan sen organisointia, seuranta, suunnittelua, ja siihen liittyviä toimenpiteitä kuten riskienarviointia tai varautumista vahinkojen varalle. Oppaassa annetaan ohjeita yrityksen riskienhallinnan järjestämiseksi.

Opassarjan keskeisin raportti on Koneyrittäjän riskit, jossa annetaan perusmalli koneyrittäjän keskeisten riskien arvioimiseksi. Koneyrittäjän riskienhallinta -opas käsittelee riskienhallinnan järjestämistä yrityksessä. Koneyrittäjän riskienarviointiopas antaa lisätietoja ja -ohjeita riskienarvioinnin toteuttamiseksi. Koneyrittäjän turvallisuustehtävät -oppaassa käydään läpi yritystä koskevat keskeiset työturvallisuusvaatimukset. Koneyrittäjän työmaaohjeessa esitetään, miten työmaan turvallisuustehtävät hoidetaan työturvallisuuslainsäädännön ja tilaajien vaatimusten mukaisesti. Oppaiden lisäksi koottiin Koneyrittäjien www-sivuille riskeihin ja turvallisuuteen liittyviä tärkeimpiä muistilistoja, lomakkeita ja kaavioita.

Oppaiden kirjoittajat ovat erikoistutkija Eero Nippala ja tutkija Simo Sauni VTT:ltä. Raporttien grafiikan ja taiton on toteuttanut Sisko Mäensivu VTT:ltä. Oppaat löytyvät pdf-tiedostoina Koneyrittäjien liiton www-sivuilta osoitteesta: "www.koneyrittajat.fi".

Oppaiden laadintaa on ohjannut työryhmä, johon ovat kuuluneet Kari Happonen, Ari Pihlaja-vaara, Niina Ahlgren ja Sirpa Heiskanen Koneyrittäjien liitosta, Riitta-Liisa Lappeteläinen Työsuojelurahastosta, Paul Haber If Vahinkovakuutusyhtiö Oy:stä ja Matti Korhonen Rakennusliitosta. Heille kiitokset ohjaustyöstä, hyvistä kommentteista ja rakentavista ideoista.

VTT on pyrkinyt kartoittamaan koneyrittäjän riskejä mahdollisimman kattavasti sekä kokoamaan raporttiin merkittäviksi arvioitua riskitekijät/seikat/tms. Raportin luonteen ja käyttötarkoituksen huomioon ottaen, VTT ei vastaa mistään vahingoista, joita mahdollisesti aiheutuu raportin käyttäjälle esimerkiksi raportin riskikarttojen tai muistilistojen puutteellisuuden vuoksi.

Tampereella maaliskuussa 2004

Eero Nippala

Simo Sauni

KONEYRITTÄJÄN RISKIENHALLINTA

Riskienhallinta on muutakin kuin riskienarviointeja

Koneyrittäjän riskienhallinta muodostuu kolmesta osa-alueesta (kuva 1):

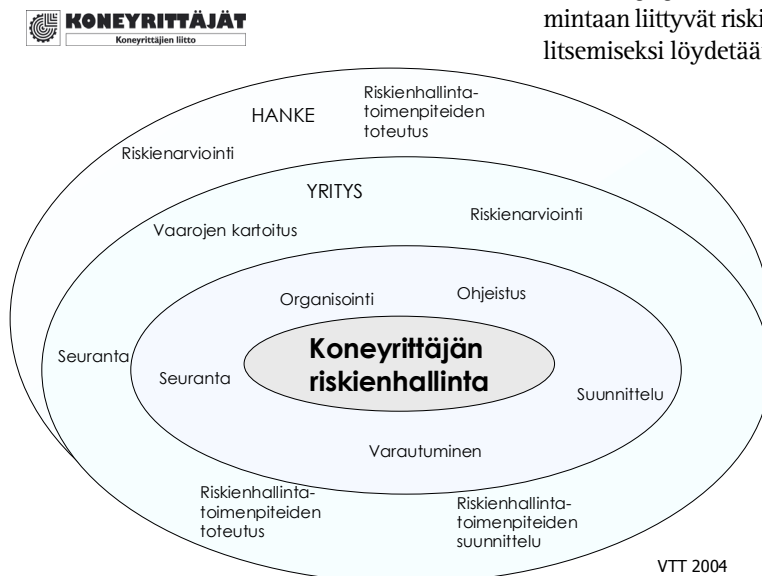
- riskienhallinnan järjestämisestä, jolloin riskienhallinta liitetään osaksi yrityksen johtamista ja siihen liittyviin toimintoihin, kuten suunnitteluun, organisointiin ja seurantaan ja valvontaan,
- yritystasoisesta riskienarvioinnista,
- yksittäisten hankkeiden, kuten urakoiden, hankintojen, investointien tai töiden riskienarvioinnista.

Riskienhallinta on työtä vahinkojen, virheiden ja tappioiden välttämiseksi. Riskienhallinta on ennalta ehkäisevää, tietoista, suunnitelmallista ja jatkuvaa toimintaa yrittämistä uhkaavien riskien poistamiseksi. Riskienhallinta auttaa löytämään yrityksen menestystekijät ja vahvuudet. Riskienhallinta on myös apuväline, jolla saadaan yrityksen voimavarat tehokkaaseen käyttöön.

Riskienhallinnan avulla:

- varmistetaan yritysten toimintaedellytykset muuttuvissa olosuhteissa,
- ennakoidaan toimintaan uhkaavat riskit ja laaditaan keinot riskien poistamiseksi, pienentämiseksi tai siirtämiseksi,
- turvataan toiminnan jatkuvuus kaikissa olosuhteissa, myös vahingon jälkeen,
- varmistetaan tehokkaat korjaavat toimenpiteet vahingon sattuessa,
- saavutetaan toiminnalle asetetut taloudelliset, laadulliset, määrälliset ja muut tavoitteet,
- varmistetaan yrittäjän oma ja yrityksen henkilöstön turvallisuus ja terveys,
- varmistetaan lakisääteisten ja tilaajien antamien vaatimusten täyttäminen,
- huolehditaan yritystoimintaan liittyvistä muista turvallisuus- ja suojelu tehtävistä, kuten tilaturvallisuudesta, ympäristönsuojelusta, paloturvallisuudesta tai tietoturvallisuudesta,
- luodaan lähtökohdat riittävälle taloudelliselle ja muulle toiminnan seurannalle.

Riskienhallinnan järjestäminen voidaan tehdä monella tapaa ottaen huomioon yrityksen koko, resurssit ja johtamistavat. Tärkeää on, että toimintaan liittyvät riskit tunnistetaan ja niiden hallitsemiseksi löydetään tehokkaat toimenpiteet.

Kuva 1. Koneyrittäjän kokonaisvaltainen riskienhallinta.

Riskienhallinta liittyy myös yrityksen muihin keskeisiin toimintoihin, kuten tarjous- ja hankintatoimintaan, omaisuudenhoidon, taloushallintoon tai sisäiseen valvontaan. Riskienhallinnan ja näiden toimintojen välille on vaikea löytää rajapintaa vaan riskienhallinta kuuluu oleellisena osana niihin.

Riskienhallinta liittyy myös kaikkiin turvallisuustoimintoihin kuten pelastus-, turvallisuus-, suojelu- ja työsuojelutoimintaan, varautumiseen, vakuuttamiseen ja ympäristönsuojeluun.

Riskienhallinta on työtä, jonka virheet näkyvät

Riskienhallinta on näkymätöntä yrityksen sisäistä turvallisuustyötä. Kun riskienhallinta toimii, niin siitä ei välttämättä näy mitään yrityksen ulkopuolelle. Riskienhallinnan puutteet, kuten tapaturmat ja vahingot puolestaan näkyvät.

Omasta riskienhallinnasta, varsinkin riskienarvioinnin tuloksista, voidaan kertoa vain hyvin harkitusti ja rajoitetusti ulkopuolisille. Jos riskien arvioinnissa on tullut esiin puutteita tieto- tai tilaturvallisuudesta, on näiden tietojen pääsy julkisuuteen vaarallista. Julkisuuteen päässyt tieto siitä, että tilojen lukinta tai kulunvalvonta on puutteellisia, on samalla kuin ”tervetulotoivotus” varkaille.

Yrityksen kilpailukykyyn vaikuttavat myös yritykseen kohdistuneet vahingot ja niiden kustannusvaikutukset. Vakuutukset kattavat vain osan vahinkokustannuksista. Jokaista riskiä ei myöskään voida vakuuttaa tai vakuuttaminen ei ole kilpailutilanteessa taloudellisesti kannattavaa. Vakuutus ei ehkä korvaa menetettyä katetta tai vakuutukseen liittyy merkittävä omavastuuosuus.

Vahinkojen selvittely vie aikaa ja aiheuttaa lisäkustannuksia. Loukkaantuneen työntekijän tilalle ei saa yhtä ammattitaitoista työntekijää. Varastetun koneen tilalle ei saada yhtä tehokasta työkonetta tai rikottuun koneeseen varaosan saaminen kestää useita päiviä. Yrittäjälle itselleen sattunut tapaturma haittaa yrityksen koko toimintaa tai koko yrityksen johtaminen vaikeutuu.

Vahingot voivat kohdistua muihinkin kuin henkilöihin tai omaisuuteen. Yrityksen maineen tahriintuminen voi näkyä taloudellisina menetyksinä. Yritys voi menettää sen myötä tilaajia tai ei pääse tarjoamaan töitä uusille asiakkaille. Maineen menetys voi näkyä myös yrityksen rahoitusriskinä, yritys voi menettää luottokelpoisuutensa.

Tekninen kehitys on tuonut mukanaan laajat, monimutkaiset ja muuttuvat järjestelmät sekä automaation ja tietotekniikan lisääntymisen. Järjestelmien vikaantuminen tai vaurioituminen voi aiheuttaa pitkäaikaisia ja laajoja vahinkoja. Jos kaivutöiden yhteydessä katkaistaan valokaapeli, voi seurauksena olla vaikka Keski-Euroopassa toimivan teollisuuslaitoksen alasajo. Kaapelivahingon kustannusvaikutukset ovat tällöin arvaamattomia. Operaattori voi myös vaatia korvauksia menetetyistä tuloista kaapelien korjauskustannusten lisäksi.

Muutoksia tapahtuu - pysyvä riskienhallinta ajan tasalla

Riskienhallinnan merkitys on kasvanut. Tämä kehitys näkyy mm. lainsäädännön kasvavina velvoitteina, asiakkaiden uusina vaatimuksina sekä toimintojen ja yritysrakenteiden muuttamisena. Kansainvälistymisen myötä tilaajayritykset saattavat edellyttää toimittajilta uusia turvallisuuskäytäntöjä. Samoin turvallisuustehtäviä ja -vastuita ollaan siirtämässä sopimuksin toiselle osapuolelle. Käyttöön otetaan uusia urakointi-, toteutus- ja sopimusmalleja, joiden kustannusvaikutukset tai vastuut voivat aiheuttaa yllätyksiä. Asiakaskentässä voi tapahtua nopeita muutoksia mm. yritys- fuusioiden kautta tai toimintojen siirtämisenä paikkakunnalta toiselle. Luotettavan ja pitkäaikaisen sopimuskumppanin toiminnot voidaan siirtää nopeastikin pois paikkakunnalta, tehtaita saatetaan sulkea tai toimintoja karsia ja ulkoistaa.

Muutokset voivat olla nopeita ja ennalta arvaamattomia:

- urakointimalli muuttuu, aliurakoinnista siirrytään suurempiin kokonaisuuksiin, jolloin yrittäjän riskit kasvavat - esimerkiksi pitää sitoutua kunnossapitourakkaan 3-5 vuodeksi ennalta sovitulla hinnalla,
- sopimuksin siirretään aikaisempaa enemmän vastuita ja tehtäviä aliurakoitsijoille, esimerkiksi aliurakoitsija vastaa rakennustyömaalla kalustonsa tarkastuksista,
- lainsäädännön muutos kieltää jonkin menetelmän tai materiaalin käytön,
- lainsäädännön muutos edellyttää yrittäjältä uudenlaisen suunnitelman laatimista tai riskienarviointia,
- varaosien ja huoltojen saatavuus heikenee, kun alan yritys siirtyy muualle tai huoltotoimintoja keskitetään suuremmille paikkakunnille,
- luotettava tilaaja tekee konkurssin – esimerkiksi tilaajan taloudellisesta tilasta on annettu julkisuuteen liian optimistinen kuva,
- tilaajayritys siirtää toimintansa muualle, esimerkiksi ulkomaille,
- tuttu henkilö tilaajan organisaatiossa siirtyy muihin tehtäviin,
- tilaajayritys muuttaa nykyisiä hankintakäytäntöjä, kuten tilaaja yrityksessä päätetään hankinnat tehdä keskitetysti pääkonttorista käsin,
- tilaajayritys muuttaa tilaus- tai hankinta ehtoja,
- työntekijöiltä vaaditaan uusia pätevyysvaatimuksia ja turvallisuuskoulutusta, esimerkiksi työturvallisuuskorttikoulutus,
- toimitaan aliurakoitsijana hankkeessa, johon kohdistuu ilkeävaltaa – esimerkiksi ilkeältä kohdistuu työmaalla yrittäjän työkoneeseen,
- rakennushankkeesta tai -työstä valitaan ja työt keskeytyvät – kuka maksaa odotusajan kustannukset,

- korkotaso nousee tai pankki vaatii lisävakuuksia,
- lakko tai muu vastaava toimenpide keskeyttää työmaan.

Riskit muuttuvat ja uusia uhkia syntyy

Kilpailu asiakkaista vaatii panostamista myös riskienhallintaan. Tilaaja voi olla kiinnostunut alihankintayrityksen turvallisuus- ja laatu- tasosta. Tarjouskyselyssä pyydetään tietoja yrityksen laatujärjestelmästä (toimintajärjestelmästä) ja turvallisuusasioista (esim. tapaturma- ja vahinkotietoja) tai selostusta yrityksen turvallisuuskäytännöistä.

Riskit ja uhkakuvat muuttuvat - aikaisemmat teoreettiset uhkakuvat voivat muuttua todellisiksi riskeiksi. Kiistanalaisissa hankkeissa toimivat yritykset voivat joutua vahingonteon kohteeksi.

Varsinkin ympäristöön liittyvissä hankkeissa yritys voi joutua mukaan ympäristökiistaan:

- harvinaisen kasvi- tai eläinlajin löytäminen työmaa-alueelta keskeyttää koko hankkeen,
- tilaaja keskeyttää hankkeen painostuksen johdosta, tilaajayritys ei halua menettää ympäristökuvaansa (varsinkin vientiyritykset),
- yrityksen työkoneet, joutuvat ekoterrorismin kohteeksi; työkone poltetaan tai särjetään tai polttoainesäiliö liataan.
- kansalaisvaikuttaminen voi muuttaa viranomaisten kantoja tai vaatimuksia,
- annetuista luvista valitetaan,
- hakkuutyöt keskeytyvät, kun työkoneeseen kiinnittyy ympäristöaktiiveja

Yritykset voivat joutua rikollisen toiminnan kohteeksi. Koneita varastetaan tai rikotaan. Yritykset voivat joutua myös lahjonnan tai kiristyksen kohteeksi.

Töiden ketjuttaminen lisää taloudellisia riskejä. Itse työn tehnyt yritys saattaa jäädä ilman maksua työstään, jos urakointiketjussa on mukana epäluotettavia yrityksiä tai joku yritys urakointiketjussa tekee konkurssin. Ketjuttaminen voi myös lisätä laskujen maksuvaikeuksia – viimeisenä ketjussa oleva yritys saa viimeisenä osuutensa.

Harmaan työvoiman käyttö tai yhteiskunnallisten velvoitteiden laiminlyönnit aiheuttavat epätervettä kilpailua. Esimerkiksi harmaata työvoimaa käyttävät yritykset voivat viedä töitä muilta yrityksiltä.

RISKIENHALLINNAN JÄRJESTÄMINEN

Riskienhallinta on suunnitelmallista

Riskienhallinta on ennakoivaa ja suunnitelmallista. Esille tulleisiin riskeihin suunnitellaan riskienhallintatoimenpiteet - tavoitteena on ennalta ehkäistä vahinkojen syntyminen. Suunnitelmien avulla varmistetaan myös, että keskeytykset ja muut häiriöt jäävät vahingon sattuessa mahdollisimman vähäisiksi. Samoin suunnitellaan toimenpiteet, joiden avulla palataan vahingon jälkeen normaaliin toimintaan.

Riskienhallintaan liittyy muitakin suunnitelmia. Osa näistä suunnitelmista pitää laatia jo lainsäädännön perusteella. Työsuojeluun ja turvallisuustoimintaan liittyvissä suunnitelmissa on hyvä ottaa huomioon riskienhallintaan liittyvät asiat.

Esimerkiksi kiinteistön pelastussuunnitelman tai yrityksen työsuojelun toimintaohjelman ja työterveyshuollon toimintasuunnitelman laatimisen yhteydessä tehdään riskienarviointeja, joiden tuloksia voidaan hyödyntää myös riskienhallinnassa.

Riskienhallintaan liittyen voidaan laatia seuraavia suunnitelmia:

- suunnitelmat riskinarviointien toteuttamiseksi (kohteet, ajankohdat, tekijät)
- toimintasuunnitelmat erilaisissa onnettomuustilanteissa (työtaturma, tulipalo, laiterikko, ympäristövahinko, liikennevahinko, luotto-tappio, ensiapuvalmius, alkusammutusvalmius),
- taloudelliset tarkastelut ja suunnitelmat (investoinnin tai toimeksiannon rahoitus, maksuvalmiussuunnitelmat, tilaajien maksuvalmiuden selvittäminen),
- tilaus- ja tarjouskantaan liittyvät suunnitelmat (resurssien käytön suunnittelu),
- vaarallisten töiden ja työvaiheiden suunnitelmat (hankalat ja vaaralliset kaivantotyöt, työt yleisen liikenteen parissa, hankalat nostot ja siirrot, purkutyöt),
- työmaan turvallisuus- ja laatu suunnitelmat (työmaan turvallisuus suunnitelma ja tämän suunnitelman osana myös riskien arviointi),
- projektin toteuttamiseen liittyvät suunnitelmat (taloudelliset ja tekniset suunnitelmat) sekä
- toipumissuunnitelmat vahinkojen satuttua eli suunnitelmat siitä, miten mahdollisimman nopeasti päästään takaisin normaaliin toimintaan (suunnitelmat varakaluston hankkimiseksi, tilapäisen työvoiman hankinta, alihankkijoiden käyttö, suunnitelmat lisärahoituksen hankkimiseksi).

Riskienhallinnan organisointi – vastuut ja tehtävät linjassa

Riskienhallinta on osa yrityksen johtamista. Hyvään johtamiseen kuuluu, että riskit hallitaan. Yrittäjän on myös mietittävä kuinka vastuut ja tehtävät organisoidaan riskienhallinnan osalta, varsinkin silloin, jos yrityksessä työskentelee useita henkilöitä ja yrityksessä on yrittäjän lisäksi muita esimiesasemassa olevia. On päätettävä, kuka huolehtii yrityk-

sen tasolla riskienhallinnasta tai miten hanke-
tasolla esimerkiksi rakennustyömaalla riskien-
hallinta hoidetaan.

Kun riskienhallinta on olennainen osa yrityk-
sen johtamista, perustuvat riskienhallinnan
vastuut ja tehtävät yrityksen yleisiin vastuu-
ja tehtäväjakoihin. Jokainen vastaa riskien-
hallinnasta tehtäviensä ja toimivaltuuksiensa
mukaisesti. Riskienhallinnan vastuut ja tehtä-
vät on kuitenkin syytä kirjata henkilöiden
tehtävänkuvauksiin tai työsopimuksiin.

Työmaatasolla on lähdeittävä siitä, että työmaan
johto vastaa työmaan riskienhallinnasta ja tur-
vallisuudesta. Työmaan johto vastaa siellä
toteuttavista riskienhallintatoimenpiteistä kun-
ten riskinarvioinneista, varautumisesta ja
korjaavista toimenpiteistä vahinkojen satuttua.

Riskienhallinta liitetään osaksi päätöksentekoa.
Jokaisen merkittävän päätöksen riskit on syy-
tä arvioida, kuten:

- Onko tilaaja luotettava? Ovatko tilaa-
jan vaatimukset kohtuuttomia?
- Onko tarjouksen kohde liian vaativa tai
suuri yrityksen toteutettavaksi? Mitä
uusia riskejä kohde sisältää? Onko meil-
lä kykyä hallita näitä riskejä?
- Voidaanko sitoutua näin tiukkaan aika-
tauluun? Riittääkö kalusto tai muut
resurssit? Voivatko olosuhdetekijät,
kuten sää, aiheuttaa merkittäviä aika-
taululuviiveitä? Entä, jos talvi onkin
ankara?
- Onko tarvetta ottaa uutta työvoimaa?
Onko tarve todellinen/pitkäaikainen?
Saadaanko ammattitaitoista työvoimaa
hankkeeseen?
- Uskalletaanko ottaa lisää lainaa? Mihin
korkotaso sidotaan? Riittävätkö vakuu-
det?
- Onko uudelle koneelle töitä? Mikä pi-
tää olla käyttöasteen, jotta investointi
on kannattava?
- Mitkä ovat hankkeen keskeiset riskit?
Mitkä ovat hankalat työvaiheet?
- Voidaanko kaivanto kaivaa ilman
tuentaa? Onko tuentakalustoa saatavil-
la?

- Entä jos kone menee rikki? Mistä saa-
daan varakone? Kuinka huolto järjes-
tetään?
- Onko meillä riittävästi ammattitaitoa?
Tarvitaanko lisäosaamista? Onko tarvit-
tavat pätevyudet?
- Tunnettaanko uuden tilaajan vaatimuk-
set ja käytännöt? Mikä on valvonnan
taso tai tiukkuus? Mitkä ovat sanktiot?
- Pystytäänkö työmaan liikennejärjeste-
lyt hoitamaan? Onko ne hinnoiteltu oi-
kein? Onko meillä siihen kalustoa?

Riskienhallintaan liittyvistä asioista tiedotetaan
yleensä normaalien tiedotuskäytäntöjen kaut-
ta. Tällöin on syytä muistaa, että riskienhallinta-
toimenpiteistä ja yrityksen keskeisistä riskeis-
tä ei ole yleensä syytä kertoa ulkopuolisille.

Tiedotuksessa huomioidaan toiminta kriisitil-
lanteessa, kuten onnettomuus- ja vahinko-
tapauksessa. Kriisitiedottamisen osalta on tär-
keätä suunnitella etukäteen:

- kriisitiedotuksen tarpeet; missä, mitä,
milloin ja kenelle voi sattua,
- tiedottamisen kohderyhmät (yrityksen
sisällä, tiedotusvälineet, tilaaja, viran-
omaiset, suuri yleisö esim. tien-
käyttäjät),
- tiedotusvastuut, työnjako,
tiedotuskäytännöt (oikeudet),
- yrityksen sisäinen tiedotus (työnteki-
jät, omistajat, omaiset),
- ulkoinen tiedotus (kohteet, asiat,
tiedotuskanavat),
- tiedotustavat (tiedote, faksi, lehdistöti-
laisuus, yleisötilaisuus, www-sivusto) ja
- ennakkovalmistelut (materiaalit,
osoitetiedostot, tausta-aineistot, asian-
tuntija-apu).

Riskienhallinnan ohjeet ja käytännöt – kuinka asiat hoidetaan

Riskienhallinnan ohjeet voivat olla erillisiä ohjeita, mutta yleensä ne ovat osa yrityksen muita ohjeita. Ohjeiden laajuus ja laatu riippuu paljolti yrityksen koosta, mutta keskeiset ohjeet on syytä olla kirjallisessa muodossa, varsinkin jos yrityksessä on palkattua henkilökuntaa.

Riskienhallinnan ohjeet voidaan liittää osaksi turvallisuus-, laatu-, ympäristö- tai osaksi työsuojeluohjeita tai osaksi toimintajärjestelmää.

Riskienhallintaan liittyviä asioita on taloudellisissa ja hallinnollisissa ohjeissa, kuten sisäisen valvonnan ohjeissa. Riskienhallintaan liittyviä asioita voi olla työohjeissa, työvälineiden ja materiaalien käyttöohjeissa, hankintaohjeissa, kulunvalvonta- ja tilaturvallisuusohjeissa.

Riskienhallintaan liittyy käytäntöjä, kuten:

- laskujen hyväksymis- ja maksatuskäytännöt,
- yrityksen tilauskäytännöt,
- yrityksen tarjouskäytännöt.
- oikeudet tehdä tilauksia yritys- ja työmaatasolla,
- oikeudet tehdä sopimuksia yritys- ja työmaatasolla sekä
- ohjeet siitä kuinka työmaan turvallisuustehtäviä hoidetaan.

Yleisten ohjeiden lisäksi voidaan tarvita ohjeita, esimerkiksi riskinarvioinnin toteuttamisesta tai riskienhallintaan liittyvien suunnitelmien, kuten työmaan turvallisuussuunnitelman laatimiseksi.

Riskienhallintaan liittyvät myös ohjeet onnettomuus- ja vaaratilanteita varten, esimerkiksi miten toimitaan:

- kun yrityksen työntekijälle sattuu tapaturma,
- kun yrityksen ajoneuvo tai työkone joutuu liikenneonnettomuuteen,
- miten toimitaan ympäristövahingon satuttuessa,
- miten toimitaan väkivaltatilanteessa,
- miten toimitaan muussa uhkatilanteessa.

Seuranta - osa riskienhallintaa

Riskienhallintaan liittyy myös seuranta, jolla varmistetaan, että toimitaanko annettujen ohjeiden ja käytäntöjen mukaan. Tai onko tarvittavat riskienhallintatoimenpiteet tehty.

Toisaalta pitää seurata, että onko riskienhallinnan toimivuutta eli varaudutaanko todellisiin riskeihin ja onko varautuminen riittävää - esimerkiksi onko vakuutusturva riittävällä tasolla.

Samalla seurataan miten riskienhallinnassa on menestytty – vahingot ja häiriöt kertovat, että riskienhallintatyö ei ole täysin onnistunut. Usean vuoden vahinkotilastot antavat tietoa siitä, miten yrityksen riskienhallinta toimii ja mihin suuntaan se on kehittynyt.

Osa seurannasta tapahtuu osana normaalia valvontaa, esimerkiksi työmaalla puututaan riskinottoon tai ohjeiden vastaiseen toimintaan.

Seurannan avulla pyritään saamaan myös vastaus siihen, onko riskienhallintatyö ollut kannattavaa. Onko riskienhallinnan avulla pystytty alentamaan vahinkokustannuksia tai miten häiriökustannukset ovat vähentyneet verrattuna siihen panostukseen, mitä riskienhallintaan on laitettu.

Riskienhallinnan seurantaan voi kuulua:

- fyysisen työympäristön mittausta (melu- ja värinämittaukset),
- toiminnan mittausta (laatumittaukset, poikkeamaraportit),
- valvonnan mittausta (valvontaraportit, tarkastuspöytäkirjat, tarkastusmuistiot),
- arviointeja (sisä- ja ulkopuolinen auditointi),
- vahinkotilastoja (tapaturmatilastot),
- häiriöraportteja (työkoneiden korjaustunnit, odotusajat, läheltä piti-raportit, reklamaatiot)
- vahinkoraportteja (työtapaturmat, liikennevahingot),
- riskienhallinnan muita mittareita (tehdyt riskienarvioinnit, riskienhallinta toimenpiteiden toteutus).

Riskienhallinnan mittareiden oikea valinta on tärkeää, sillä vain sitä voidaan ohjata mitä mitataan. Mittareiden tulee olla luotettavia ja niiden pitää olla toisaalta helppokäyttöisiä – mittarin tulos pitää olla helposti saatavilla. Lisäksi on tiedettävä mitä mittari mittaa ja mitkä ovat sen heikkoudet. Esimerkiksi tapaturmiin perustuva mittari on yleensä pienessä yrityksessä epätarkka. Jos yrityksessä sattuu muutama tapaus vuodessa – niin yhdenkin tapaturman lisäys voi näkyä mittarissa 50-100 % kasvuna.

Yhden tai kahden mittarin käyttäminen ei anna vielä luotettavaa kuvaa. Riskienhallinnan mittareita pitää olla sekä ennakoivia mittareita (esim. seurataan, toimitaanko ohjeiden mukaan tai noudatetaanko koneiden huoltoajankohtia) että toiminnan vaikutusta seuraavia mittareita (esim. häiriö- ja vahinkotilastot, reklamaatiot, sopimussakot).

Yrityksen riskienhallinnan mittaristo voisi olla esimerkiksi seuraava:

- tapaturmat (lukumäärä, poissaolopäivät),
- sairauspoissaolopäivät,
- reklamaatiot, sopimussakot (lukumäärä, sakkojen suuruus),
- hankkeista laaditut riskienarvioinnit (monestako hankkeesta laadittu, esille tulleiden riskien määrä),
- riskienarvioinneissa esille tulleet toimenpide-ehdotukset (niiden toteuttaminen),
- henkilöstölle annettu turvallisuus-koulutus,
- ulkopuolisen tahon antama arvio yrityksen turvallisuustoiminnasta,
- koneiden käyttöaste, laiterikot, huoltokustannukset,
- luottotappiot, vakuusvastuut,
- oman pääoman osuus, lainamäärä sekä
- vieraan pääoman korkokustannukset.

Riskienhallintaa valvotaan samalla tavalla, kuin muitakin johtamiseen ja turvallisuuteen liittyviä asioita. Riskienhallinta liittyy myös kiinteästi sisäiseen valvontaan ja tilintarkastukseen.

Riskienhallinnan toimivuutta voidaan arvioida myös määräväleillä tehtävillä tarkemmilla arvioinneilla tai auditoinneilla, joissa selvitetään:

- Ovatko riskienhallinnan ohjeistot ja muut dokumentit ajan tasalla?
- Millainen on ollut vahinkokehitys ja vahinkoihin liittyvät kustannukset?
- Täyttyvätkö lainsäädännön vaatimukset?
- Täytetäänkö tilaajien vaatimukset?
- Milloin riskienarvioinnit on tehty? Pitääkö riskienarviointeja päivittää?
- Onko riskit arvioitu kattavasti tai riittävän tarkasti? Yritystaso? Hanketaso?

- Onko syntynyt tai esiintynyt uudenlaisia sisäisiä riskejä?
- Ovatko yrityksen toiminnan muutos lisännyt tai muuttanut riskejä?
- Onko toimintaympäristöön syntynyt uudenlaisia riskejä?
- Onko henkilöriskit arvioitu riittävästi?
- Ovatko yrityksen sisäiset vastuut ja tehtävät kunnossa?
- Onko sopimusvastuissa ongelmia?
- Onko suunnitellut ja päätetyt riskien hallintatoimenpiteet olleet oikeita?
- Onko vahinkoihin varauduttu riittävästi?
- Onko vakuutusturva riittävä tai kattava?
- Onko yrityksen riskinottoaso oikea? Missä otetaan liikaa riskejä?
- Onko yrityksen taloudellinen asema vakaa?
- Liittykö tehtyihin investointeihin merkittäviä riskejä?
- Millainen on tilanne eri vahinkolajien suhteen?

Seurantaan liittyen ylläpidetään kaikkia tarpeellisia tiedostoja, joilla osoitetaan sekä lakisääteisten että muiden vaatimusten (esim. tilaajien, rahoittajien, tilintarkastajien tai viranomaisten) täyttyminen.

Sattuneista vahingoista pidetään tarpeellisia tilastoja (mm. henkilöstöön kohdistuneista tapaturmista). Merkittävistä vahingoista voidaan laatia erilliset vahinkoraportit ja -selvitykset. Vahinkoraporttien tarkoituksena on kuvata toteutuneisiin riskeihin liittyneet perimmäiset syyt ja virheet sekä niihin liittyvät korjaavat toimenpiteet.

Vahinkoraporteista voi olla myös apua, jos vahingoista seuraa myöhemmin kiistakäsityksiä mm. oikeudenkäyntejä. Esimerkiksi tietyömaalla ulkopuoliselle henkilölle tai ajoneuvolle sattuneet vahingot ja vahinko-olosuhteet on syytä kirjata tarkkaan ylös (mm. kuvaamalla

vahingot ja olemassa olleet liikennejärjestelyt), sillä kanneajat ovat pitkät.

Vahingoista voi myös ottaa oppia – esimerkiksi seuraavissa riskienarvioinneissa. Omien vahinkojen osalta oppia voi ottaa myös muidenkin tekemistä virheistä.

Riskienarviointi tuo esille uhat

Riskienhallintaan kuuluu myös riskienarviointia. Yrityksessä on hyvä aluksi selvittää riskienarvioinnin tarve ja laajuus sekä arvioitavat kohteet.

Riskit pitää arvioida ainakin yritystasolla – on tiedettävä keskeiset riskit, jotka toteutuessaan voivat vaarantaa koko yritystoiminnan tai aiheuttaa vahinkoja ja menetyksiä, jotka vaikuttavat joko yrityksen omistuspohjaan tai vaikeuttavat merkittävästi yritystoimintaa. Riskienarvioinnissa on etsittävä myös riskejä ja ongelmakohteita, jotka estävät yrityksen menestystekijöiden hyödyntämisen.

Yritystasoista riskienarviointia täydennetään tarvittaessa yksityiskohtaisilla riskien arvioinneilla, kuten

- henkilöstöön liittyvien riskienarviointi,
- merkittävän investoinnin riskien arviointi,
- vaativan hankkeen, kuten rakennustyömaan, toimeksiannon tai urakan riskienarviointi.

Pk-yrityksen haavoittuvuusanalyysi (www.pk-rh.com/haava) esimerkiksi on järjestelmällinen apuväline pk-yrityksen toimintaan liittyvien riskien tunnistamiseen ja arviointiin sekä kehittämistoimenpiteiden suunnitteluun. PK-HAAVA antaa nopeasti karkean kokonaiskuvan yrityksen haavoittuvuudesta eli yrityksen toiminnan jatkuvuuteen liittyvistä uhista.

Vahinkoja sattuu – varautuminen niiden varalle

Riskienhallinnassa pitää varautua vahinkojen varalle. Jokaista riskiä ei voida poistaa tai jokaista riskiä ei tiedetä etukäteen – riskin suuruus voi myös yllättää. On varauduttava onnettomuuksien, tapaturmien tai taloudellisten menetysten varalle.

Vakuuttaminen on osa varautumista – mutta kaikkiin vahinkoihin ei ole mahdollista saada vakuutusta. Vakuuttaminen aiheuttaa myös kustannuksia, vakuutusmaksut on katettava yrityksen taloudellisesta tuloksesta.

Varautumiseen vahinkojen varalle kuuluu:

- erilaiset suunnitelmat vahinkojen rajaamiseksi ja vahinkojen jälkien poistamiseksi (esim. miten toimitaan, jos sattuu öljyvuoto työmaalla),
- kuinka vakavasta tapaturmasta ilmoitetaan (viranomaisille, lähiomaisille tai yrityksen sisällä, miten kriisiapua hankitaan),
- miten korvataan rikkoutunut työkone tai mistä saadaan tuuraaajia,
- miten varmistetaan, että vakuutusturva on riittävä ja kattaa uudenkin hankkeen riskit,
- onko alkusammutusvalmius riittävä (osaaminen, varusteet),
- voidaanko varautua taloudellisten riskien varalta (saatavien varmistaminen, miten vältetään kurssitappiot tai korkotason muutokset),
- mikä on yrityksen taloudellinen sietokyky (kuinka suuri tappio voidaan kattaa omalla rahoituksella, onko mahdollista saada ulkopuolista rahoitusta),
- miten sopimuksin varmistetaan urakoista ja toimeksiannoista saatavat,
- miten toimitaan, jos tilaaja menee konkurssiin (miten saatavia valvotaan),
- mistä on mahdollista saada ulkopuolista rahoitusta tappioiden kattamiseksi,
- miten tiedonkulku hoidetaan vahingon sattuessa (estetään maineen menetys).

KONEYRITTÄJÄN RISKIKARTTA

ULKOISET RISKIT			
Rahamarkkinat	Työvoima	Laite/ koneitoimittajat	Markkinat
- lainat - osakkeet - rahoituksen saatavuus	- työvoiman saatavuus - ammattitaito - koulutus - osaaminen	- työkoneet - muu kalusto ja laitteet - huolto, varaosat	- suhdanteet - alihankkijat - kilpailijat - kilpailutilanne - markkina-alue
		Julkinen sektori, lait	Sidosryhmät
		- lainasäädäntö, TES - verotus - viranomaiset - valvonta, luvat - valitusviihdytykset	- alan liitot - asiantuntijapalvelut - vakuutusyhtiöt, tilitoimistot - kuntalaiset - "ympäristöaktivistit"

POTENTIAALIISET ASIAKKAAT	TILAAJAT	SOPIMUKSET	JOHTAMINEN
- vaatimukset - tarpeet - maksuvalmius	- maksuvalmius - vaatimukset - valvojat	- alkataulu - asiakassuhteet - saktot, bonukset - laatuvaastu, reklamaatiot - kuljetukset - ostot - maksuposittit	- päätöksenteko - osakkaat johtajana - tiedonhankinta - strategia, hinnoittelu - liikeidea - markkinointi, mainonta - laskutus
			- verkostoituminen - vieni - investointi - yritysnuoto - verosuunnittelu --atk-laitteet, -ohjelmat

SISÄISET RISKIT			
Talous	Henkilöstö	Materialit, Koneet	Tuotanto
- kannattavuus, kassa - vakavaraisuus - maksuvalmius - investointien suunnittelu - investointien valmistelu - kustannuslaskenta	- osaaminen, -palkkaus - jatkokoulutus - työkyky, poissaolot - motivaatio, työehdot - työpaineet, sitoutuminen - rekrytointi - irtisanoutuminen	- työkoneet, kalusto, laitteet - kuorma-autot - varastot, toimittajat - varaosat, renkaat, konehallit - polttoaine - kallo- ja maa-ainesarvat - vaaralliset aineet	- suunnittelu - työmaat - kuljetukset, siirrot - jätehuolto - työmaakopit - liikenne - sää - ympäristöongelmat, naapurusto - jätteenhuolto - ilkvialta, sabotaaasi - alihankinnat - tuotantokatkot, hävikki - varastointi

VTT 2004

Kuva 2. Kaaviossa esitetään koneyrityksen mahdollisia riskejä esimerkein. Kaaviota käytettäessä on muistettava, että esitetyt esimerkit eivät kata kaikkia mahdollisia riskejä. Toisaalta omassa toiminnassa ei välttämättä esiinny kaikkia kaaviossa esitettyjä riskejä.

YRITYSTASON RISKIEN ARVIOINTI

Yrittäjän pitää tunnistaa toimintaansa liittyvät keskeiset riskit (kuva 2).

Yritystasolla keskeiset riskit liittyvät:

- ulkoisiin toimintaedellytyksiin,
- sisäisiin toimintaedellytyksiin,
- asiakkaisiin ja tilaajiin,
- sopimuksiin ja
- yrityksen johtamiseen.

Ulkoisia toimintaedellytyksiä ovat mm. rahamarkkinat, työvoima, kone- ja laitetoimittajat, markkinat, julkinen sektori (lainsäädäntö) sekä sidosryhmät. Sisäisiä toimintaedellytyksiä ovat mm. talous, henkilöstö, materiaalit ja koneet sekä tuotanto.

Tehtyä yritystasoista riskienarviointia pitää tarvittaessa täydentää:

- yrityksen toiminnan laajentuessa (mm. uudelle toiminta-alueelle, paikkakunnalle),
- toiminnan supistuessa tai muuttuessa,
- yritysoston yhteydessä tai yritysfiisiossa,
- henkilöstön rekrytoinnin yhteydessä,
- merkittävän kone- ja laiteinvestoinnin yhteydessä,
- muun merkittävän investoinnin, kuten oman toimitilan rakentamisen yhteydessä,
- rahoitusjärjestelyissä (mm. luottoehtojen muuttuessa, hankkeen erityiset rahoitusehdot),
- uuden työmenetelmän tai toimintatavan käyttöönotossa (esim. ryhtyminen pääurakoitsijaksi rakennushankkeissa, ryhtyminen ison yrityksen alihankjaksi),
- viennin tai tuonnin aloittamisessa,
- sukupolven vaihdoksessa tai muissa omistajajärjestelyissä,
- lainsäädännön tai tilaajavaatimusten muuttuessa sekä
- yrityksen kannalta erittäin vaativan tai laajan urakan tai toimeksiannon yhteydessä (arvioidaan riittääkö yrityksen riskinotto-kyky).

YKSITTÄISET RISKIENARVIOINNIT

Lainsäädäntö edellyttää riskien arviointeja:

- yrityksen on tunnettava toimintaansa liittyvät turvallisuus- ja terveystriskit,
- rakennushankkeen riskit on arvioitava, kun varsinkin kun toimitaan päätoteuttajana,
- koneen valmistajan on arvioitava ja tunnettava koneeseen liittyvät riskit,
- käytettävien kemikaalien riskit on tiedettävä,
- henkilökohtaisten suojainten valinta perustuu riskienarviointiin,
- työterveyshuollon toimintasuunnitelman, työsuojelun toimintaohjelman tai pelastussuunnitelman laatimisen yhteydessä on suunnitelmaan liittyen riskit arvioitava.

Myös tilaajat voivat edellyttää riskienarviointeja. Tilaaja voi vaatia, että ennen urakan aloittamista pitää urakoitsijan arvioida hankkeeseen liittyvät riskit ja laatia tämän perusteella turvallisuus-suunnitelma. Tilaaja voi myös edellyttää riskienarviointia vaarallisesta työstä ja työvaiheesta, esimerkiksi louhintatyön riskit on arvioitava osana töiden suunnittelua.

Yrityksen on itse määriteltävä milloin on syytä arvioida yksittäisiä riskejä. Merkittävien hankkeiden ja urakoiden riskit on syytä arvioida jo urakan laskentavaiheessa ja tarvittaessa arviointia on vielä tarkennettava ennen sopimuksen allekirjoittamista. Riskienarviointi on tällöin samalla osa työmaan turvallisuussuunnittelua.

Työmaan riskit voidaan arvioida työmaariskikartan avulla (kuva 3).

Työmaan keskeiset riskit voivat liittyä mm:

- suunnitteluun,
- lupiin,
- tilaajaan, rakennuttajaan,
- rahoitukseen,
- alihankintoihin,
- materiaaleihin,
- henkilöihin,
- sopimuksiin,
- esinevahinkoihin,
- työmaaympäristöön,
- olosuhteisiin,
- toteutuksiin tai
- liikenteeseen.

KONEYRITTÄJÄN HENKILÖRISKIT

Henkilöihin liittyvät riskit on syytä arvioida työsuojelun toimintaohjelman tai työpaikan pelastussuunnitelman laadinnan yhteydessä. Nämä riskit voidaan arvioida henkilöriskikartan avulla (kuva 4).

Keskeiset henkilöriskit voivat liittyä:

- turvallisuuteen ja terveyteen,
- työskentelyn edellytyksiin,
- liikkumiseen,
- osaamiseen,
- työsuhdeasioihin tai
- yrittäjyyteen.

SUUNNITTELU -suunnittelijan kokemus -ei suunnitelmaa -lähtökohdat -suunnitelman virheet -YVA-vaatimus kesken projektin -virheelliset kuvat -suunnitelmauutokset	MATERIAALIT -raaka-ainevirheet -kuljetusvauriot -varastointivauriot -välivarastointi -materiaalivirheet -kastuminen -jäätyminen -varkaus -toimitusvirheet ja -ajat -jätteet -käyttöönotto -käyttöohje -käyttö	HENKILÖT -tapaturma -sairaus -irtisanoutuminen -muut poissaolot -henkilökemia -rekrytointi -ulkupuoliset -väärät henkilöt -avainhenkilöt -pätevyys, ammattitaito	OLOSUhteet -pakkainen, helle -sade, lumi -kriisi, lakko -lainsäädäntö LUVAT -ympäristöluvut -tarvittavat muut luvat -valvonta -suojelussäädökset -rakennuskielto, esim. Museolaki
TILAAJA, RAKENNUSTAJA -tarve muutuu -tilaajan kurssi -aikataulu muuttuu -tilaaja vaihtuu -hanke keskeytetään -luottotappio -tilaajan asema urakassa -yhteistyö -tilaajan ammattitaito, kokemus	TYÖMAARISKIT		TOTEUTUS -aikataulu -työvirheet -laatusuunnitelma -laadunvarmistus -turvallisuuksuunnitelma -työnjohto -tiedonkulku -kuljetukset -varastot -projektinjohtokonsultti
RAHOITUS -suunnitelma/rahoitus -maksuaikataulu -korke muuttuu -vakuussumma -laimojen irtisanominen -pääurakoitsijan kurssi -alihankkijan kurssi -rahoitusmarkkinamuutos	SOPIMUS -kirjallinen, allekirjoitettu -laatuvaatimukset -sakot, bonukset -valvonta -sopimusrikkomus -katselmukset, tarkastukset -vastuu, ostot -sopimussuhde -maksuaikataulu -laskutus	ESINEVAHINGOT -ilkiavalta, varkaus -tulipalo -putoaminen -konerikko -liikennevahinko -huoltoviivästys	LIKENNE -jalankulku -raide liikenne -autoliikenne TYÖMAAYMPÄRISTÖ -tärinämittaukset -polttoainevarastot -yliläämmämassat -saastuneet maamassat
ALIHANKINNAT -pätevyys -taito -aikataulu -turvallisuuustaso			

Kuva 3. Koneyrittäjän työmaarisikkaritassa on esimerkkejä erilaisista mahdollisista riskeistä.

TURVALLISUUS JA TERVEYS -työkkyvy, työkurto -työnvirovointi -tapaturmat, vahingot -sairaudet, sairaslomat -jaksaminen, työmotivatio -työn kuormitustekijät -ressurssit -ikärakenne -sijaisuudet -työajat, kiire -työnteison toiminta	LIKKUMINEN -yleinen liikenne -tienkäyttäjät, riskikuljettajat -työmaailikenne -työkoneen kuljettaminen -kunnossapitotyöt -työmatkat, kotimatkat -ulkomaat -kellulosuhteet -rautate- ja vesiliikenne	OSAAMINEN -työnjohdon osaaminen -työntekijöiden osaaminen -alihankkijöiden osaaminen -ammattitaito, -vaatimukset -pätevyudet -täydennyskoulutus -työnopastus (kalusto, työmenetelmät) -perhdyttämisen -tilaajan vaatimukset -tietotekninen osaaminen -taloudellinen osaaminen -työvälineiden käyttövalmius -uudet osaamistarpeet -vahingonotot
TYÖSKENNELLYN EDELLYYKSET -työmenetelmät -työvälineet -materiaalit -vaaralliset aineet -työskentelyolosuhteet -kausivaihtelut -työohjeet -ergonomia -järjestys ja siisteys -henkilösuojaimet	YRITTÄJYYS -oma avainhenkilörisiki, oma osaaminen -oma jaksaminen, työmotivatio -oma terveys ja turvallisuus -oma työhyvinvointi -oma talous -perhesiteet -yrityksen omistussuhteet -sukupolven vaihdos, ajankäyttö, kiire	TYÖSUHDEASIAI -työhönnotto, henkilövalinnat -avainhenkilöt -tilapäinen työvoima, alihankkijat, työharjoittelijat -lainsäädäntö, työehtosopimukset -suhdanteet, työvoiman saatavuus -työnantaja velvoitteet (palkanmaksu, vakuutukset, eläke, verot -palkitseminen, kannustaminen -irtisanominen, irtisanoutuminen

Kuva 4. Koneyrittäjän henkilöriskikartassa on esimerkkejä erilaisista mahdollisista riskeistä.

VTT 2004

KÄSITTEITÄ

Seuraavassa on selvennetty koneyrityksen riskienhallintaa käsittelevän raporttisarjan keskeisiä käsitteitä. Tutkijat ovat muokanneet ja lyhentäneet käsitteiden selostustekstit yleisesti käytetyistä määrittelyistä. Tutkijat ovat muokanneet myös käsitteiden rajauksia.

- Auditointi

Auditointi on järjestelmällistä ja riippumatonta tutkintaa, jolla selvitetään ovatko käytännön toimintatavat ja toiminnan tuloksena syntyvät tulokset (esim. rakenteet) laatukäsikirjassa ja laatu-järjestelmässä esitettyjen vaatimusten ja kuvausten mukaisia ja ovatko toimintatavat tarkoituksenmukaisia ja tehokkaita. Auditointi voi olla yrityksen sisäistä tai ulkoista.

- ASA

ASA-luettelo syöpävaarallisista aineista ja niille altistuneista toimitetaan vuosittain työsuojelu-piiriin.

- CE -merkintä

Euroopan Unionin alueella valmistetun tavarana, koneen tai laitteen CE-merkintä osoittaa, että se täyttää EU:n asettamat turvallisuus- ja terveellisyysvaatimukset. CE-merkitty kone voidaan ottaa käyttöön.

- Haavoittuvuusanalyysi

katso käsite: "PK-HAAVA"

- Henkilökohtaisia suojaimia

ovat suojakypärä, suojajalkineet, suojasilmälasit, kasvonsuojukset, hengityksensuojaimet, kuulonsuojaimet, varoitusvaatetus, käsineet, turvavyöt ja valjaat. Henkilökohtaisia suojaimia käytetään silloin, kun muilla, ensisijaisilla toimilla vaaraa tai haittaa ei voida poistaa.

- Itsenäinen työnsuorittaja (urakoitsija)

on urakka-, alihankinta- tai muun sellaisen työnsuoritusta tarkoittavan sopimuksen perusteella, työ sopimusta lukuun ottamatta, työtä tekevä henkilö, jolla ei ole kyseessä olevalla työmaalla palveluksessaan työntekijöitä. Itsenäisen työnsuorittajan on noudatettava työsuojelulainsäädännön vaatimuksia mm. työntekijöiden pätevyydestä, työssä käytettävistä koneista, laitteista ja välineistä, työmenetelmistä sekä vaarallisten aineiden käsittelystä ja säilyttämisestä ja työmaan turvallisuus-sääntöjä (VNp 629/94 2 § 1 mom).

- Konepäätös

Valtioneuvoston päätös koneiden turvallisuudesta 1410/93. Konepäätöksen veloitteet koskevat koneiden ja laitteiden valmistajia tai heidän edustajiaan Euroopan talousalueella.

- Koneturvallisuus

Rakennustyössä käytettävien koneiden on oltava käyttötarkoitukseensa sopivia sekä riittävän lujarakenteisia ja siten suojattuja, etteivät ne aiheuta vaaraa käyttäjilleen eivätkä muille työmaalla oleville. Käytössä oleviin koneisiin sovelletaan VNp:tä työvälineiden turvallisesta käytöstä. (1403./93).

- Kunnossapitotarkastus (viikkotarkastus)

Rakennustyömaalla on työn aikana ajoittain, mikäli mahdollista ainakin kerran viikossa, suoritettavissa tarkastuksissa tarkastettava työmaan ja työkohteiden yleinen järjestys, putoamissuojaus, valaistus, rakennustyön aikainen sähköistys, nosturit, henkilönostimet ja muut nostolaitteet, nostoapuvälineet, rakennussahat, telineet, kulkutiet sekä maan ja kaivantojen sortumavaaran estäminen.

- Käyttö- ja huolto-ohjeet

Näitä ovat ohjeet koneen turvallisesta käytöstä, asentamisesta ja kunnossapidosta ja muut tarpeelliset selvitykset (esim. melutaso). Niiden on oltava alkuperäisten ohjeiden lisäksi suomen- ja tarvittaessa ruotsin kielellä.

- Käyttöturvallisuustiedote

Kemikaalien ominaisuudet ja vaarallisuus käyvät ilmi niiden luokituksesta, merkinnöistä ja käyttöturvallisuustiedotteesta.

- Käyttöönottotarkastus (työmaalla)

Nostokoneille ja -apuvälineille sekä työ- ja suojatelineille on tehtävä aina niiden paikoilleen asentamisen tai pystyttämisen jälkeen käyttöönottotarkastus, jossa katsotaan, että asentaminen tai pystytys on tehty ohjeiden mukaisesti sekä pystytyspaikka ja -ympäristö ovat turvallisia. Samoin varmistetaan, että työväline on käyttötarkoitukseen sopiva (VNp 629/94 12 §).

- Käyttöönottotarkastus (ennen ensimmäistä käyttöönottoa)

Työvälineiden käyttöpäätöksessä (VNp 856/98) on erikseen mainituille työvälineille määrätty käyttöönottotarkastus ennen ensimmäistä käyttöönottoa. Näitä ovat mm. nosturit, henkilönostimet, autonostimet, murskauslaitokset ja asfalttiasemat.

- Liikenteen ohjaus- tai liikenteen järjestelysuunnitelma

Tämä suunnitelma tehdään ennen työkohteen aloittamista ja siitä käy ilmi liikennejärjestelyt merkkeineen ja liikenteenohjauslaitteineen. Useisiin pieniin työkohteisiin on olemassa valmiina suunnitelma. Isoissa kohteissa suunnitelma on hyväksyttävä yleensä tienpitäjällä.

- Liikenteen ohjauslaite

Näitä ovat liikennemerkkit, sulk- ja varoituslaitteet, (mm. sulk-aidat ja -pylväät, varoitusvilkut ja -lyhdyt), työnaikaiset tiemerkinnot (heräteraidat) ja liikennevalot.

- Määräaikaistarkastus

Määräaikaistarkastukset ovat tietyin määräajoin suoritettavia tarkastuksia, joissa varmistetaan, että työvälineen kunto ja ominaisuudet eivät ole käytön ja kulumisen sekä sään ja muiden ulkoisten tekijöiden vuoksi heikentyneet ja että käytön turvallisuus ei ole näistä syistä vaarantunut.

- PK-HAAVA

on järjestelmällinen apuväline pk-yrityksen toimintaan liittyvien riskien tunnistamiseen ja arviointiin sekä kehittämistoimenpiteiden suunnitteluun. PK-HAAVA antaa nopeasti karkean kokonaiskuvan yrityksen haavoittuvuudesta eli yrityksen toiminnan jatkuvuuteen liittyvistä uhista.

- Perehdyttäminen

Perehdyttämisen avulla varmistetaan, että työntekijä osaa toimia oikein ja turvallisesti työmaalla. Perehdyttämisessä käydään läpi mm. työkohteen tai työkoneen vaarat ja ongelmat ja niiden torjuntatoimet.

- **Potentiaalisten ongelmien analyysi**

Potentiaalisten ongelmien analyysillä löydetään kohteen keskeisimmät ongelma-alueet. Menetelmällä saadaan esille erittäin runsaasti sekä suuria että pieniä vaaratilanteita. Menetelmän heikkoutena on siihen kuuluva aika ja työläys. Menetelmässä on useita vaiheita; vaarojen tunnistaminen aivoriivissä, häiriöiden ja vaarojen arviointi sekä toimenpide-ehdotusten kehittäminen.

- **Päätoteuttaja**

on pääurakoitsija tai sellaisen puuttuessa rakennuttaja tai muu, joka ohjaa ja valvoo rakennushanketta. Päätoteuttaja vastaa rakennustyömaan yleisestä turvallisuudesta. Päätoteuttajalla on päävastuu työmaan turvallisuusjohtamisesta, turvallisuussuunnittelusta ja -seurannasta (VNp 629/94 2 § 1 mom)

- **Rakennuttaja**

on luonnollinen henkilö (ihminen) tai oikeushenkilö (esim. yritys), jonka lukuun projekti toteutetaan. Rakennuttaja vastaa rakennushankkeen suunnittelu- ja valmisteluvaiheesta siitä, että näissä vaiheissa otetaan huomioon rakennustyön toteuttaminen siten, että työt ja työvaiheet voidaan tehdä turvallisesti ja aiheuttamatta haittaa työntekijöiden terveydelle. Rakennuttaja laatii myös turvallisuusasiakirjan. Pääurakoitsijan puuttuessa rakennuttaja voi hoitaa myös päätoteuttajan turvallisuustehtäviä.

- **Riski**

Riskillä tarkoitetaan haitallisen tapahtuman todennäköisyyttä ja vakavuutta. Turvallisuus tarkoittaa olotilaa, jossa siihen liittyvät riskit ovat hyväksyttäviä.

- **Riskienarviointi**

Riskienarviointi on riskianalyysin ja riskin merkityksen arvioinnin kokonaisprosessi.

- **Riskienhallinta**

Riskienhallinta on johtamisperiaatteiden, menettelytapojen ja käytäntöjen järjestelmällistä hyväksikäyttämistä riskien analysoimiseksi, merkityksen arvioimiseksi ja valvomiseksi.

- **Riski- ja turvallisuusanalyysit**

Riski- ja turvallisuusanalyysillä tarkoitetaan selvitystä, jonka tavoitteena on löytää teknisistä laitteista, ihmisen toiminnasta sekä ympäristöolosuhteista onnettomuuden tai tapaturman synnyn mahdollistavat tekijät ja arvioida näistä aiheutuvat seuraukset sekä etsiä edullisimmat parannusvaihtoehdot. Riskianalyysi on prosessi, jossa saatavilla olevaa tietoa käytetään järjestelmällisesti vaarojen tunnistamiseen sekä ihmisiin, omaisuuteen tai ympäristöön kohdistuvan riskin suuruuden arvioimiseen.

- **Sidosryhmä**

Yrityksen sidosryhmällä tarkoitetaan henkilöryhmää tai tahoa, joka vaikuttaa yrityksen toimintaan. Esim. viranomaiset, osakkeenomistajat, työntekijät, materiaalitoimittajat, tilaajat, alihankkijat ja kone- ja laitevalmistajat.

- **Sertifiointi**

Sertifiointi on vaatimusten mukaisuuden osoittamista todistuksella (sertifikaatilla) tai merkillä. Sertifiointi voi kohdistua järjestelmiin, tuotteisiin, palveluihin tai henkilöihin. Ennen kuin sertifikaatti myönnetään järjestelmän, tuotteen tai palvelun vaatimusten mukaisuus arvioidaan, testataan tai tarkastetaan. Suomessa tuotteiden standardinmukaisuuden varmentamiseen käytetään SFS-merkkiä, jonka myöntää SFS-Sertifiointi Oy.

- Suunnittelijan turvallisuusveloitteet rakennushankkeessa

Suunnittelijan on huolehdittava rakentamisesta koskevassa suunnittelussa myös suunnitelmaa toteuttavien eli rakennustyömaalla työskentelevien turvallisuudesta ja terveellisyydestä. Lisäksi on huolehdittava siitä, että työstä ei aiheudu vaaraa muillekaan työn vaikutuspiirissä oleville henkilöille (Työturvallisuuslaki/2002).

- Tapaturmataajuus

Tapaturmien lukumäärä miljoonaa tehtyä työtuntia kohti.

- Tekninen rakennetiedosto

Koneen valmistajan on laadittava tekninen rakennetiedosto. Sen avulla valmistaja voi tarvittaessa osoittaa koneen vaatimusten mukaisuuden. Tiedot on säilytettävä 10 vuotta valmistuspäivästä.

- Turvamies (-henkilö) raideliikennetöissä

Jos työntekijät joutuvat liikkumaan radalla tai työskentelemään aukean tilan ulottuman (ATU:n) sisäpuolella, on käytettävä Oy VR-Rata Ab:n asettamaa turvahenkilöä. Turvahenkilön merkinantojen mukaan voi esim. ylittää raiteen. Turvahenkilö ei saa tehdä muuta työtä samanaikaisesti.

- Turvallisuusasiakirja

Rakennustyön suunnittelua ja valmistelua varten laadittu asiakirja, joka sisältää rakennushankkeen ominaisuuksista ja luonteesta aiheutuvat ja sen toteuttamiseen liittyvät tarpeelliset turvallisuustiedot. Turvallisuusasiakirjan laatii rakennuttaja.

- Turvallisuusjohtaminen

Työnantajan tapa johtaa yrityksen turvallisuutta hyvään turvallisuustasoon tähtäävän turvallisuuspolitiikan sekä sen toteuttamista tukevan turvallisuussuunnittelun ja normaalien johtamiskeinojen avulla.

- Turvallisuusmääräys

Turvallisuusmääräyksiä ovat esim. lainsäädäntö ja ne muut viranomaissäädökset, joissa säädetään työoloja tai työturvallisuutta.

- Turvallisuusohje

Turvallisuusohjeella annetaan käytännön ratkaisumalleja velvoittavien työsuojelumääräysten esittämien vaatimusten toteuttamiseksi.

- Turvallisuusseuranta, työmaatarkastukset

Työmaalla tehtävät turvallisuuteen liittyvät tarkastukset, kuten työmaan viikoittaiset kunnossapitotarkastukset, kaluston vastaanottotarkastukset, telineiden ja nostokaluston käyttöönotto-tarkastukset. Pää toteuttajan vastuuhenkilö vastaa tarkastustoiminnan organisoinnista työmaalla (VNp 629/94 11 - 15 §).

- Turvallisuussuunnittelu

Turvallisuussuunnitteluun kuuluvat mm. työmaa-alueen käytön suunnittelu, vaarallisten töiden ja työvaiheiden suunnittelu, ennen rakennustyön alkua tapahtuva suunnittelu, johon voi kuulua mm. riskienarviointi sekä riskien poistamiseen liittyvien suunnitelmien ja muiden toimenpiteiden laatiminen. Turvallisuussuunnittelu liittyy myös työmaalla tapahtuvaa muuhun suunnitteluun mm. aikataulusuunnitteluun, hankintojen suunnitteluun sekä resurssisuunnitteluun. Turvallisuussuunnittelu pitää esittää pääosin kirjallisessa muodossa ja päävastuu turvallisuussuunnittelusta on päätoteuttajalla. Myös muidenkin urakoitsijoiden on noudatettava turvallisuussuunnittelun periaatteita omissa töissään (VNp 629/94 7 §).-

- Turvallisuusvaatimus

Turvallisuusvaatimus on velvoittava vaatimus. Turvallisuusvaatimuksia on työsuojelulainsäädännössä. Rakennuttaja tai työn tilaaja voi esittää omia turvallisuusvaatimuksia, joita työssä on noudatettava. Työsuojeluviranomaiset valvovat työpaikoilla työsuojelulainsäädännön sisältämien turvallisuusvaatimusten noudattamista. Rakennuttajan tai tilaajan lainsäädännön ylittävien turvallisuusvaatimusten noudattamisen va-vonta ei kuulu työsuojeluviranomaisille vaan työmaan omalle valvontaorganisaatiolle.

- Työmaan liikennejärjestelyt

Työmaan liikennejärjestelyjen tavoitteena on varmistaa tie- ja katutyömaan turvallisuus ja liikenteen sujuminen. Liikenteen varoittaminen on ensisijainen lainsäädännössä oleva vaatimus tiellä ja kadulla tehtävän työn edellytyksenä. Työntekijöiden turvallisuuden varmistaminen on toinen yhtä tärkeä tavoite. Kolmas tavoite työmaan liikennejärjestelyillä on vähentää tiellä ja kaduilla tehtävien töiden aiheuttamaa haittaa tieliikenteelle.

- Työmaan turvallisuusjohtaminen

Pää toteuttajan on huolehdittava turvallisuuden ja terveyden kannalta tarpeellisesta työmaan yleisjohtosta. Turvallisuuden liittäminen työmaan johtamisen normaaleihin keinoihin on hyvää turvallisuusjohtamista. Turvallisuusjohtamista tapahtuu töiden ja työvaiheiden yhteensovittamisessa, turvallisuussääntöjen ja -ohjeiden laadinnassa, työmaa-alueen yleisen siisteyden ja järjestyksen varmistamisessa, tiedonkulun ja perehdyttämisen järjestämisessä sekä valvonnan yhteydessä (VNp 629/94 9-10 §).

- Työmaan viikoittainen kunnossapitotarkastus

Työmaan viikoittaisessa kunnossapitotarkastuksessa katsotaan mm. työmaan ja työympäristön työvälineiden, töiden ja työmenetelmien yleinen turvallisuus sekä seurataan muiden tarkastusten ja suunnitelmien toteuttamista (VNp 629/94 13 §).

- Työnantaja

on henkilö tai yhteisö, joka käyttää korvausta vastaan palveluksessaan vierasta työvoimaa.

- Työnjohtaja

on työnantajan teettämän työn johtoa ja valvontaa varten nimeämä, siihen pätevä vastuunalainen henkilö.

- Työnopastus

Työntekijöille on annettava työn laadun ja työolojen edellyttämää opastusta ja ohjausta työssä sattuvan tapaturman sekä työssä aiheutuvan sairastumisen vaaran välttämiseksi. Työnopastus on tärkeä osa perehdyttämistä. Työnopastuksessa opetetaan varsinainen työ, esimerkiksi koneiden oikeat käyttötavat. Samalla opetetaan oikeat työmenetelmät ja toimintatavat sekä tarvittaessa henkilökohtaisten suojaimien ja suojalaitteiden oikeat ja turvalliset käyttötavat, huolto ja säilytys.

- Työnsuunnittelu

Työnsuunnittelulla tarkoitetaan koneiden, henkilöresurssin, aikataulujen ja materiaalien sovittamista vaaditun suorituksen tasolle.

- Työntekijä

on henkilö, joka palkkaa tai vastiketta vastaan tekee työtä työnantajalle tämän johdossa ja valvonnassa.

- Työohjeet

Työohjeet ovat työpaikalla olevat selkeät ohjeet, joiden mukaan tehtävä toistuvasti tehdään.

- Työsuojelu

Työsuojelu määritellään yleensä kaikkien niiden toimenpiteiden koko-naisuudeksi, joilla työskentelyn edellytykset luodaan työntekijälle mahdollisimman turvalliseksi, terveelliseksi ja viihtyisäksi. Työsuojelutoiminnalla pyritään suojaamaan työntekijää työstä aiheutuvilta vaara- ja haittatekijöiltä. Työsuojelun käsite on laajentunut ja työsuojelu on muuttunut korostetusti ehkäiseväksi.

- Työsuojeluvastuut

Työsuojeluvastuut tulevat linjaorganisaation tehtävien ja toimivaltuuksien mukaan. Töiden käytännön organisointi, työntekijöiden perehdyttäminen, opastus, ohjaus ja valvonta ovat tyypillisesti työnjohdon työsuojelutehtäviä. Jokainen työnantaja on ensisijaisesti vastuussa omien työntekijöidensä turvallisuudesta. Yhteisellä rakennustyömaalla päävastuu työmaan yhteisistä turvallisuusasioista on päätoteuttajalla.

- Työsuojelupäällikkö

on työnantaja tai työnantajan nimeämä henkilö, joka vastaa työpaikalla työnantajan ja työntekijöiden välisestä yhteistoiminnasta työsuojelua koskevissa asioissa. Työsuojelupäällikön tulee olla ottaen huomioon työpaikan laatu ja laajuus riittävästi perehtynyt työpaikan työsuojelukysymyksiin. Työsuojelupäällikkö edustaa työnantajaa työsuojelua koskevassa yhteistoiminnassa.

- Työmaan vastuuhenkilö

on päätoteuttajan nimeämä työmaata varten pätevä henkilö, joka vastaa päätoteuttajan turvallisuustehtävien toteuttamisesta rakennustyömaalla VNP:n rakennustyön turvallisuudesta (629/94) mukaan.

- Työsuojelumääräys

Työsuojelulainsäädännöksi (työsuojelumääräyksiksi) kutsutaan sellaisia lakeja ja asetuksia ja niiden nojalla annettuja päätöksiä, joita työsuojeluviranomainen valvoo. Niitä ovat ennen kaikkea työturvallisuuslaki, työsopimuslaki, työaikalait, vuosilomalaki ja työsuojelun valvontalaki. Työsuojelulainsäädäntönä voidaan toisaalta pitää kaikkea sitä lainsäädäntöä, jossa säädetään työoloista tai työsuojelutoiminnasta. Tästä lainsäädännöstä on osa säädetty työsuojeluviranomaisten valvottavaksi.

- Työsuojeluorganisaatio

Yrityksen tai työpaikan työsuojelutehtävien hoitoon nimetyt ja valitut henkilöt ja toimikunnat. Työpaikalla on yleensä työsuojelupäällikkö, työntekijöiden valitsema työsuojeluvaltuutettu, varavaltuutettu ja mahdollisesti työsuojeluasiamiehiä. Suurimmilla työpaikoilla on myös työsuojelutoimikunta. Työsuojelupäällikön, työsuojeluvaltuutetun ja työsuojelutoimikunnan tehtävät on määriteltävä asetuksessa työsuojelun valvonnasta (954/73).

- Työsuojelutarkastus

Työmaalla tehtävät työsuojeluun liittyvät tarkastukset voidaan jakaa kolmeen ryhmään. Jokaiselle käyttöönotettavalle koneelle ja muulle tekniselle laitteelle on tehtävä vastaanottotarkastus. Työ- ja suojatelineille sekä nostolaitteille ja nostoapuvälineille tehdään käyttöönottotarkastus. Lisäksi ovat käytön aikaiset viikoittaiset kunnossapitotarkastukset, joista käytetään myös käsitettä turvallisuusseuranta. Edellä mainittujen tarkastusten tekemisestä vastaa työmaan päätoteuttajan nimeämä vastuuhenkilö. Myös työsuojeluviranomaiset tekevät työmailla työsuojelutarkastuksia valvoessaan työsuojelua koskevien määräysten noudattamista.

- Työsuojeluvaltuutettu

on työntekijöiden ja/tai toimihenkilöiden valitsema henkilö, joka edustaa työpaikan työntekijöitä työnantajan kanssa tapahtuvassa yhteistoiminnassa työsuojelua koskevissa asioissa sekä suhteessa työsuojeluviranomaisiin.

- Työsuojelun toimintaohjelma

Työnantajalla on oltava turvallisuuden ja terveellisyys edistämiseksi tarpeellista toimintaa varten ohjelma, joka kattaa työpaikan työolojen kehittämistarpeet ja työympäristöön liittyvien tekijöiden vaikutukset. Toimintaohjelmasta johdettavat turvallisuus- ja terveellisyystavoitteet on otettava huomioon työpaikan kehittämistoiminnassa ja suunnittelussa ja niitä on käsiteltävä työntekijöiden tai heidän edustajiensa kanssa.

- Työterveyshuolto

Työterveyshuoltolaki velvoittaa työnantajan järjestämään työ-terveys-huolto työstä johtuvien terveysvaarojen ehkäisemiseksi. Työterveyshuolto on järjestettävä työnantajan kustannuksella ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä ja palveluita käyttäen.

- Työturvallisuus

Työturvallisuuteen kuuluvat terveyden säilyttäminen, tapaturmattomuus, terveellisyys ja viihtyvyys.

- Työturvallisuuslaki

Työturvallisuuslaki määrittelee ne vaatimukset, jotka työolojen tulee työpaikalla täyttää. Laissa ei kuitenkaan esitetä yksityiskohtaista vaatimustasoa.

- Työvälineiden turvallinen käyttö

Rakennustyössä käytettävien työvälineiden tulee olla käyttötarkoitukseen sopivia, riittävän lujarakenteisia ja siten suojattuja, etteivät ne aiheuta vaaraa käyttäjilleen eivätkä muille työmaalla oleville (VNp 856/98).

- Urakkasopimus

Esimerkiksi rakennuttajan ja urakoitsijan välinen yleensä kirjallisena laadittu sopimus tietyn työtuloksen aikaansaamiseksi sovittua hintaa vastaan.

- Vaatimustenmukaisuusvakuutus

Koneen valmistajan tai tämän valtuuttaman ETA-alueella toimipaik-kaansa pitävän edustajan on laadittava koneesta vaatimustenmukaisuusvakuutus, jonka avulla valmistaja allekirjoituksellaan vakuuttaa, että kone täyttää kaikki sitä koskevat olennaiset terveys- ja turvallisuusvaatimukset. Tarvittaessa siinä luetellaan ne asiakirjat, joita on käytetty koneen suunnittelussa. Vaatimustenmukaisuusvakuutuksen allekirjoittamisen jälkeen koneeseen voidaan tehdä CE-merkintä ja kone saattaa markkinoille. Jokaisen koneen mukana on toimitettava vaatimustenmukaisuusvakuutus, esimerkiksi käyttöohjeen liitteenä.

- Varoitusvaate

Tie- ja katualueella tehtävissä töissä on käytettävä standardin SFS-EN-471 mukaista näkyvää varoitusvaatetusta. Varoitusvaatteessa pitää olla tietty määrä näkyvää materiaalia ja heijastavaa materiaalia.

- Vastaanottotarkastukset

Jokaiselle työmaalle tuotavalle koneelle ja muulle tekniselle laitteelle tehdään ennen sen käyttöönottoa vastaanottotarkastus, jossa erityisesti katsotaan, että konetta ja laitetta on turvallista käyttää ja se sopii käyttötarkoitukseensa ja ne ovat vaatimusten mukaisia (VNp 629/94 11 §).

- Vastuunalainen henkilö

on työnantajan nimeämä teettämänsä työn johtoa ja valvontaa varten pätevä henkilö. Jokaisen työnantajan pitää nimetä työmaalle vastuunalainen henkilö, joka on kohtuullisesti tavoitettavissa työaikana.

- Yhteinen työpaikka (rakennustyömaa)

Yhteisellä työpaikalla työskentelee useita eri työnantajia ja heidän työntekijöitään, esimerkiksi rakennustyömaa on tyypillinen yhteinen työpaikka. Rakennushankkeessa on rakennuttajan, suunnittelijan, työnantajan ja itsenäisen työsuorittajan yhdessä ja kukin osaltaan huolehdittava siitä, ettei työstä aiheudu vaaraa työmaalla työskenteleville eikä muillekaan työn vaikutuspiirissä oleville henkilöille.